

Model odpowiedzialności Skarbu Państwa za stosowanie środków penalnych i procesowych wobec jednostki

Katarzyna Wiśniewska

Kraków 2020

Spis treści

Wykaz skrótów	10	
Wstęp	13	
Rozdział I. Odpowiedzialność odszkodowawcza państwa w regulacjach międzynarodowych		
1.	Odpowiedzialność odszkodowawcza państwa w Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka	21
1.1.	Odszkodowanie za bezprawne pozbawienie wolności w świetle Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka	25
1.1.1.	Zakres procedur odszkodowawczych	25
1.1.1.1.	Ostateczne rozstrzygnięcie w postępowaniu karnym a postępowanie odszkodowawcze	35
1.1.2.	Konwencyjne pojęcie „odszkodowania”	40
1.1.3.	Kryteria oceny zgodności regulacji krajowych ze standardami konwencyjnymi	41
1.2.	Ocena polskich regulacji odszkodowawczych w orzecznictwie ETPCz	48
1.2.1.	Wpływ strasburskiego wyroku na postępowanie o odszkodowanie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie	62
1.2.2.	Charakter polskich regulacji odszkodowawczych w świetle orzecznictwa ETPCz	63
1.3.	Odszkodowanie za niesłuszne skazanie	64
1.3.1.	Znaczenie praktyczne art. 3 Protokołu 7	71
1.3.2.	Ocena polskich regulacji w świetle powyższych standardów	73
1.4.	Stosunek zakresowy między zapisami Konwencji	74
1.5.	Odpowiedzialność państwa za bezprawne lub niesłuszne stosowanie nieizolacyjnych środków zapobiegawczych	76
2.	Rekomendacje Rady Europy	87

Spis treści

3.	Procedura odszkodowawcza w Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych	89
3.1.	Odszkodowania za bezprawne aresztowanie i zatrzymanie	89
3.2.	Odszkodowanie za niesłuszne skazanie	93
3.3.	Normy ONZ z zakresu <i>soft law</i>	94
4.	Wnioski	97
4.1.	Rekompensata za długotrwałe stosowanie tymczasowego aresztowania	98
4.2.	Dopuszczalny moment złożenia wniosku	105
4.3.	Wyrok uniewinniający a prawo do odszkodowania	107
4.4.	Zaliczenie okresu tymczasowego aresztowania na poczet kary	108
4.5.	Podsumowanie	119

Rozdział II. Odpowiedzialność odszkodowawcza skarbu państwa – analiza prawnoporównawcza

1.	Wstęp	123
2.	Podstawy konstytucyjne odpowiedzialności odszkodowawczej w krajach europejskich	131
3.	Analiza prawnoporównawcza	134
3.1.	Rumunia	134
3.2.	Holandia	138
3.3.	Szwajcaria	141
3.4.	Finlandia	143
3.5.	Austria	144
3.6.	Niemcy	146
3.7.	Litwa	147
3.8.	Hiszpania	149
3.9.	Wielka Brytania	152
4.	Wnioski	157

Rozdział III. Model odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa w ujęciu konstytucyjnym

1.	Wstęp	161
1.1.	Historia konstytucyjnych uregulowań odpowiedzialności odszkodowawczej	162
1.2.	Aktualne ramy konstytucyjne odpowiedzialności odszkodowawczej państwa	171
1.2.1.	Relacja art. 77 ust. 1 i art. 41 ust. 5	172
1.2.2.	Zakres art. 41 ust. 5 i art. 77 ust. 1 Konstytucji	175
1.2.3.	Inne wzorce konstytucyjne	188
2.	Wątpliwości natury konstytucyjnej w aktualnym modelu i proponowanych rozwiązaniach	192
2.1.	Termin przedawnienia roszczeń	192
2.2.	Krąg uprawnionych do dochodzenia odszkodowania na podstawie art. 556 k.p.k.	209

Spis treści

2.3.	Koszty dochodzenia odpowiedzialności Skarbu Państwa	212
2.4.	Praktyka określania wysokości odszkodowania	223
2.4.1.	Taryfikator kompensacji	226
2.5.	Miejsce regulacji odpowiedzialności odszkodowawczej	228
2.6.	Rozszerzanie zakresu podstaw odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa w związku z postępowaniem karnym	233
3.	Uwagi dodatkowe	240
4.	Odwołania do Konstytucji w analizowanych sprawach	241
5.	Podsumowanie	246

Rozdział IV. Analiza statystyczna odpowiedzialności Skarbu Państwa dochodzonej w ramach rozdziału 58 k.p.k.

1.	Informacje wprowadzające	251
1.1.	Cel analizy statystycznej	251
1.2.	Informacje metodologiczne	251
2.	Wnioski o odszkodowanie i zadośćuczynienie na podstawie rozdziału 58 k.p.k.	253
2.1.	Liczba wniosków w skali kraju	253
3.	Przyznane odszkodowania i zadośćuczynienia – analiza statystyczna	257
3.1.	Niesłuszne tymczasowe aresztowanie i zatrzymanie w liczbach	261
3.1.1.	Odszkodowanie	261
3.1.2.	Zadośćuczynienie	262
3.2.	Niesłuszne skazanie w statystykach	263
3.2.1.	Odszkodowanie	264
3.2.2.	Zadośćuczynienia	265
3.3.	Odpowiedzialność Skarbu Państwa za stosowanie środka zabezpieczającego – statystyka	266
4.	Postępowanie odwoławcze	267
5.	Uwagi dodatkowe	269
6.	Podsumowanie	279

Rozdział V. Badania aktowe

1.	Badania aktowe – informacje wprowadzające	283
1.1.	Uwagi wstępne	284
1.1.1.	Informacje na temat próby badawczej	284
1.1.1.1.	Liczba spraw objętych badaniami aktowymi	284
1.1.1.2.	Charakterystyka próby badawczej	286
1.1.2.	Kwestionariusz badań aktowych	288
1.1.3.	Dodatkowe zastrzeżenia	289
2.	Podstawy roszczeń	291
2.1.	Niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie	291
2.1.1.	Analiza statystyczna	291
2.1.2.	Analiza orzecznictwa	291
2.2.	Niewątpliwie niesłuszne zatrzymanie	307

Spis treści

2.3.	Wyłączenie odpowiedzialności Skarbu Państwa	314
2.4.	Niestuszne skazanie	317
2.4.1.	Dane statystyczne	317
2.4.2.	Analiza spraw	317
2.4.2.1.	Wznowienie postępowania	318
2.4.2.2.	Kasacja nadzwyczajna Rzecznika Praw Obywatelskich i Prokuratora Generalnego	320
2.4.2.3.	Brak ustalenia „niestusznego skazania” w rozumieniu k.p.k.	328
2.5.	Rekompensata za zastosowanie środka zabezpieczającego	331
2.5.1.	Analiza statystyczna	331
2.5.2.	Analiza orzecznictwa	332
2.6.	Rekompensata na niestuszne stosowanie nieizolacyjnych środków zapobiegawczych i zabezpieczenia majątkowego	333
2.6.1.	Analiza statystyczna	333
2.6.2.	Analiza orzecznictwa	333
2.6.3.	Podsumowanie	340
2.7.	Uwagi dodatkowe	341
2.8.	Odpowiedzialność Skarbu Państwa w razie śmierci bezpośrednio pokrzywdzonego pomyłką sądową	343
2.9.	Wnioski	347
3.	Zadośćuczynienie za niestuszne stosowanie środków karnoprosesowych i penalnych. Aspekty praktyczne	349
3.1.	Informacje wprowadzające	349
3.2.	Wnioski o przyznanie zadośćuczynienia	350
3.3.	Praktyka orzecznicza	356
3.3.1.	Warunki stosowania środków i ich wpływ na poniesione straty niematerialne	362
3.3.2.	Utrata więzi międzyludzkich jako element krzywdy	372
3.3.3.	Dotychczasowy sposób życia jako wyznacznik odczuwanej dolegliwości	378
3.3.4.	Wpływ stosowania środków na przyszłość wnioskodawcy	380
3.3.5.	Szczególne cechy wnioskodawcy relewantne dla ustalenia rozmiaru krzywdy	381
3.3.6.	Medialny charakter sprawy a poniesione straty moralne	386
3.3.7.	Wpływ naruszenia dobrego imienia na wysokość zadośćuczynienia	387
3.3.8.	Wpływ okoliczności dotyczących postępowania karnego	391
3.3.9.	Metody przeliczenia strat niematerialnych na wartość zadośćuczynienia	393
3.3.10.	Okres relewantny dla ustalenia zadośćuczynienia	405
3.3.11.	Uwagi dodatkowe	406
3.3.12.	Zadośćuczynienie za niestuszne zastosowanie środka zabezpieczającego	406
3.3.13.	Zadośćuczynienie za niestuszne skazanie	407
3.3.14.	Zadośćuczynienie za stosowanie nieizolacyjnych środków zapobiegawczych	407
3.3.15.	Stanowisko prokuratorów	409
3.3.16.	Kontrola instancyjna	410
3.4.	Dane statystyczne	413
3.5.	Wnioski	420

Spis treści

4.	Odszkodowanie za niestuszne stosowanie środków karnoprosesowych i penalnych. Aspekty praktyczne	423
4.1.	Analiza statystyczna próby badawczej w zakresie przyznanego odszkodowania	423
4.2.	Założenia wstępne	425
4.3.	Wnioski o odszkodowanie	428
4.4.	Praktyka orzecznicza sądów	429
4.4.1.	Uniemożliwienie wykonywania pracy zarobkowej w okresie izolacji i po jej zakończeniu a wysokość odszkodowania	429
4.4.2.	Szczególny charakter pracy a wartość odszkodowania	433
4.4.3.	Dochody z pracy niezalegalizowanej	438
4.4.4.	Okres adekwatny dla określenia należnego odszkodowania	441
4.4.5.	Określanie wysokości odszkodowania	445
4.4.6.	Wartość należnego odszkodowania	447
4.4.7.	Honorarium dla adwokata	449
4.4.8.	Koszty związane z pobytem w jednostce	451
4.4.9.	Koszty leczenia	452
4.4.10.	Inne koszty	453
4.4.11.	Uwagi dodatkowe	457
4.4.12.	Odsetki	459
4.5.	Kontrola instancyjna	462
4.6.	Wnioski	463
5.	Przedawnienie	465
5.1.	Wstęp	465
5.2.	Dane statystyczne	466
5.3.	Analiza szczegółowa	468
5.3.1.	Forma rozstrzygnięcia	468
5.3.2.	Stanowiska prokuratorów	470
5.3.3.	Stanowiska wnioskodawców i ich pełnomocników	471
5.3.4.	Praktyka sądów	472
5.3.5.	Zmiana stanu prawnego	484
5.3.6.	Zastosowanie art. 5 k.c. w sprawach, w których podniesiono zarzut przedawnienia	486
5.3.7.	Kontrola instancyjna	489
5.4.	Wnioski	491
5.5.	Załącznik	494
6.	Uwagi dodatkowe	498
6.1.	Zasady prowadzenia postępowania dowodowego	498
6.2.	Oznaczenie pisma	501
6.3.	Sentencja wyroku	502
6.4.	Właściwość z delegacji	503
6.5.	Udział profesjonalnego pełnomocnika w postępowaniach na podstawie rozdziału 58 k.p.k.	504
6.5.1.	Radca prawny jako pełnomocnik	505
6.5.2.	Koszty zastępstwa procesowego	507
6.5.3.	„Reprezentacja” obligatoryjna	511
6.5.4.	Dodatkowe zastrzeżenia	513
6.6.	Czas trwania postępowania	514

Spis treści

Rozdział VI. Wnioski

Wnioski **521**
Pożądaný model odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa **530**

Załączniki

Załącznik nr 1. Kwestionariusz do badań aktowych **539**
Załącznik nr 2. Wykaz spraw objętych badaniami aktowymi **547**

Bibliografia **567**
Spis tabel **604**
Spis wykresów **605**